

гірничодобувної промисловості. Натомість дослідження еволюції теорії гірничої ренти на різних етапах формування ринкової економіки підтверджує статус гірничої ренти як однієї з найважливіших економіко-правових категорій суспільного відтворення.

Виходячи із встановленого чинними Податковим кодексом України та Кодексом України про надра правового режиму рентної плати за користування надрами пропонується виділити такий тип ренти як надрова, з двома її класами – гірнична та підземна.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ КАЗЕННИХ ПАЛАТ НАДДНІПРЯНЩИНИ НАПРИКІНЦІ XVIII – НА ПОЧАТКУ XX ст.

Шпортун Оксана Іванівна

*Центральноукраїнський національний технічний університет
(м. Кропивницький)*

Кожна країна має свою фінансову систему, яка трансформується у результаті різних суспільно-політичних процесів. Однією з основних функцій держави, яка забезпечує її існування, є саме податково-фінансова. З метою побудови правильної та ефективної моделі фінансового управління країни важливим є дослідження особливостей управління фінансовою діяльністю державних органів у минулому, зокрема наприкінці XVIII – на початку XX ст., коли відбувалися кардинальні соціально-економічні зміни та було проведено земську, міську, фінансову, судову, шкільну, військову, поліцейську й інші реформи. Саме тоді в результаті губернської реформи було створено нову фінансову установу – казенну палату.

Діяльність казенних палат була і залишається об'єктом зацікавлень багатьох вітчизняних дослідників. Сучасні українські науковці В. Р. Жвалюк, В. М. Орлик, О. М. Головка мають ґрунтовні дослідження фінансових органів Російської імперії, зокрема й казенних палат. Досить часто з'являються публікації, наукові розвідки, в яких діяльність казенних палат вивчається опосередковано, у контексті різноманітних історичних досліджень (В. С. Шандра, М. В. Брамак, Л. В. Годунова та ін.).

Від моменту заснування казенних палат на них були покладені певні обов'язки фінансового характеру, а саме: збір відомостей за доходами та видатками губернії, ведення ревізії рахунків та контроль за організацією зборів, доставка та зберігання дохідної частини бюджету.

Ліквідація української автономії на Лівобережжі супроводжувалася і започаткуванням місцевих установ кредиту Російської імперії, що стало основою для створення єдиної загальноімперської фінансової системи. Так

були утворені перші контори Асигнаційного банку. Надходження коштів до контор здійснювалося з казенних палат. Крім того, казенні палати вели нагляд за своєчасним надходженням доходів до бюджету та витрачанням коштів у межах асигнувань, передбачених для губернії.

Тривалий випуск асигнацій та війна стали основними причинами фінансової кризи. Уряд був змушений проводити реформи 1860–1864 рр., зокрема податків, бюджету, фінансового управління та контролю, які розповсюджувалися на фінансову систему Російської імперії. Зміни торкнулися й казенних палат.

На казенні палати покладалося нарахування й обчислення податку. Так, Київська казенна палата вела відомості про нарахування промислового податку відповідно до указів Сенату. Обчислювалися суми податків з капіталу підприємств та суми відсоткових зборів, що супроводжувалися записами відомостей губернських рішень щодо промислового податку.

Таким чином, для контролю за дохідною частиною бюджету Російської імперії було створено спеціалізовану губернську установу – казенну палату. До її основних повноважень належали контроль за доходами та витратами у губерніях, облік населення, майнові питання тощо. Функції, завдання, структура казенних палат нерідко змінювались. Це свідчить про недосконалість фінансової системи й державного управління Російської імперії.

РОЛЬ АККЕРМАНСКОЙ СОЛИ В ТОРГОВЛЕ БЕССАРАБИИ С УКРАИНСКИМИ ГУБЕРНИЯМИ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ XIX ВЕКА

Томулец Валентин Николаевич

Молдавский государственный университет (г. Кишинёв)

Ещё до аннексии в 1812 г. Бессарабии Россией молдавские купцы были знакомы и связаны с украинским рынком. Главный предмет молдавского экспорта составляли сельскохозяйственные продукты. Председательствующий в Диванах Молдавского княжества В. И. Красно-Милашевич писал в декабре 1810 г. начальнику контрольных таможен Байкову, что виноградное вино и соль составляют “... главнейший предмет изобилия края сего” и они главные предметы вывоза в Россию; другие товары менее известны, “... ибо они, кроме фруктов, составляют весьма маловажную отрасль здешней торговли”.

Русское правительство способствовало вывозу продуктов земледелия из Молдавского княжества на украинские рынки. В. И. Красно-Милашевич писал в июне 1811 г. главнокомандующему Молдавской армией М. И. Голенищеву-Кутузову, что “из произведений, коими изобилует